

УДК 364.013:35.078
DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2025/22-5/14>

Валентина ГОШОВСЬКА, д-р політ. наук, проф.
ORCID ID: 0000-0002-3011-4450
e-mail: valentynahoshovska@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Юлія ШЕСТАКОВА, д-р філософії
ORCID ID: 0000-0003-1060-4521
e-mail: shestakova_yuliiia@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПУБЛІЧНИЙ АУДИТ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Вступ. Наголошено, що в сучасних умовах глобальної нестабільності та воєнних викликів соціальна безпека набуває особливого значення як пріоритет державної політики. Публічний аудит виступає інструментом підвищення підзвітності влади, забезпечення ефективності використання публічних ресурсів та зниження корупційних ризиків. Метою статті є показати вплив публічного аудиту на соціальну безпеку та формулювання практичних рекомендацій щодо її посилення в Україні.

Методи. Засновано на поєднанні структурованого огляду літератури, проблемно-орієнтованого синтезу й аналізу практичних кейсів аудитів у сфері соціальної політики. Використано правовий аналіз, компаративний метод і структурно-функціональний підхід.

Результати. На основі аналізу українських і закордонних досліджень уточнено сутність обох категорій, розкрито функції публічного аудиту (оцінювальну, запобіжну, коригувальну, легітимаційну, навчальну) та його взаємозв'язок з іншими інструментами соціальної безпеки: системою соціального захисту та страхування, регулюванням ринку праці, програмами боротьби з бідністю, антикорупційними механізмами, моніторингом соціально-економічних ризиків. Показано, що реалізація рекомендацій аудиту підвищує адресність соціальних програм, охоплення вразливих груп, скорочує втрати ресурсів і зміцнює фінансову стійкість за умов сумісності інформаційних систем та інституціоналізації механізму follow-up. Підкреслено, що в умовах війни, відбудови, євроінтеграційних реформ і дефіциту ресурсів для України особливого значення набувають аудит ефективності, інтеграція реєстрів, розвиток IT-аудиту та публічний моніторинг виконання рекомендацій. Запропоновано комплекс заходів: зміщення акценту на результативність, створення єдиної дата-екосистеми, підвищення стандартів і компетенцій, обов'язковий парламентський нагляд за виконанням рекомендацій, синхронізація аудиторських процедур з оглядами витрат і антикорупційними стратегіями.

Висновки. Доведено, що публічний аудит є стратегічним інструментом забезпечення соціальної безпеки, що посилює підзвітність та прозорість влади. Обґрунтовано, що для України критично важливими є розвиток аудиту ефективності, інституціоналізація громадського контролю та обов'язковий парламентський нагляд, адже це дозволить зміцнити довіру громадян до інституцій та забезпечити стійкість соціальної політики у воєнний і післявоєнний періоди.

Ключові слова: публічний аудит, соціальна безпека, підзвітність, антикорупційний механізм, механізм follow-up, прозорість.

Вступ

Нині в умовах глобальної нестабільності, соціально-економічних викликів та безпекових загроз забезпечення соціальної безпеки стає одним із пріоритетів державної політики будь-якої демократичної країни. Соціальна безпека як комплексна характеристика стану суспільства охоплює захист життєво важливих інтересів громадян від внутрішніх і зовнішніх загроз, гарантування стабільності соціальних відносин та доступу до базових благ.

Одним із таких ключових інструментів соціальної безпеки виступає публічний аудит – інструмент незалежного, об'єктивного та системного оцінювання діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств з метою перевірки законності, ефективності, результативності та економності використання публічних ресурсів. Публічний аудит є складовою частиною системи демократичного врядування, оскільки сприяє підвищенню підзвітності органів влади перед суспільством, зменшенню корупційних ризиків, підвищенню прозорості прийняття рішень.

Для України проблема розвитку публічного аудиту як інструменту соціальної безпеки має особливу актуальність з огляду на потребу в підвищенні прозорості публічного управління, зменшенні рівня корупції

та забезпеченні ефективного використання коштів у період воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Світовий досвід розвинених демократій (США, Велика Британія, Канада, країни ЄС) підтверджує, що публічний аудит є важливим елементом демократичного контролю, що дозволяє не лише виявляти порушення, а й формувати рекомендації щодо вдосконалення політики у сфері соціальної безпеки.

Перспективи використання публічного аудиту в Україні пов'язані з подальшою інституціоналізацією його процедур, розширенням сфери охоплення, зокрема аудитом ефективності соціальних програм, інтеграцією сучасних цифрових технологій у процес аудиту, а також активним залученням громадськості до контролю виконання рекомендацій. Це сприятиме не лише підвищенню ефективності соціальної політики, але й зміцненню довіри громадян до інститутів влади.

Мета статті – показати вплив публічного аудиту на соціальну безпеку та сформулювати практичні рекомендації щодо її посилення в Україні.

Завданнями дослідження є уточнення змісту понять "соціальна безпека" та "публічний аудит", обґрунтування їхнього взаємозв'язку; окреслення інших інструментів забезпечення соціальної безпеки; доведення актуальності публічного аудиту для України та зрілих демократій та визначення перспектив його застосування в Україні.

Методи

Методологічна основа дослідження побудована на поєднанні класичних і сучасних підходів до аналізу явищ публічного управління та соціальної політики. Використано структурований огляд літератури, який охоплює праці українських і закордонних учених з проблем соціальної безпеки і публічного аудиту. Це дало змогу систематизувати наявні концепції та визначити еволюцію наукових підходів до розуміння ролі публічного аудиту в системі забезпечення соціальної безпеки.

Застосовано проблемно орієнтований синтез, що дозволив інтегрувати різні наукові позиції та практичні підходи в єдину рамку аналізу. Він полягав у зіставленні концептуальних положень із реальними кейсами проведення аудитів у сфері соціальної політики, що дало можливість оцінити дієвість інструментів аудиту в кризових умовах (зокрема воєнного стану та післявоєнної відбудови).

Метод правового аналізу забезпечив оцінку правової бази, що регламентує діяльність у сфері публічного аудиту та соціальної політики.

Використано компаративний метод, який дав змогу зіставити українські практики аудиту з досвідом країн ЄС. Такий підхід виявив подібності й відмінності в інституційному закріпленні процедур аудиту, механізмах реалізації рекомендацій та формах громадського контролю.

Застосування структурно-функціонального підходу дало можливість розглядати публічний аудит як елемент цілісної системи забезпечення соціальної безпеки. Аудит розглядається за його функціями, що допомагають зміцнювати соціальну політику, підзвітність і довіру громадян.

Окрему увагу приділено аналізу практичних кейсів, зокрема аудитів соціальних програм, пенсійних і страхових механізмів, державних закупівель у сфері охорони здоров'я, що демонструють конкретний вплив аудиторських процедур на підвищення адресності допомоги, скорочення корупційних ризиків і забезпечення фінансової стійкості.

Таким чином, методологія дослідження базується на комплексному поєднанні якісних і компаративних підходів, що дозволяє, з одного боку, уточнити зміст понять "публічний аудит" і "соціальна безпека", а з іншого – показати практичні механізми їх взаємодії в умовах сучасних викликів.

Результати

Проблематика соціальної безпеки висвітлена в багатьох роботах вітчизняних учених, зокрема у праці доктора політичних наук, професора В. Гошовської "Соціальна домінація національної безпеки" (2003) міститься класичне формулювання дефініції та інституційного виміру соціальної безпеки. Здобутком О. Ковалю є систематизація смислового змісту терміна "соціальна безпека" та розмежування його базових і додаткових складників (Коваль, 2016). Моделям соціальної безпеки, багаторівневої системі (людина – суспільство – держава), підходам до вимірювання соціальних ризиків присвячена монографія О. Сидорука "Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення" (2018). О. Новікова, О. Сидорчук, О. Панькова у монографії "Стан та перспективи соціальної безпеки" (2018) обґрунтували теоретичні підходи та емпіричні виміри соціальної безпеки українського суспільства. У дослідженнях О. Іляш убачається системний підхід, структура й детермінанти соціальної безпеки (Іляш, 2011).

Узагальнення сучасних наукових праць показує, що значна частина дослідників – Гнибіденко та Колот (2006), Гошовська та ін. (2007), Новікова (Колот, & Новікова, 1997), Скрипнюк і Тихий (2002), Сташків (2007) та ін. – розглядають соціальну безпеку як інтегральну характеристику стану системи та її ключових підсистем, зосереджуючи увагу на чинниках і процесах, що на цей стан впливають. Водночас Лібанова (Лібанова, & Палій, 2004), Давидюк (2002), Скуратівський та Линдюк (2011), Сидорчук (2018) та інші досліджують соціальну безпеку особи в тісному зв'язку з категоріями соціальної безпеки держави й суспільства. У цих підходах соціальна безпека осмислюється широко – як поняття, що охоплює систему соціальних відносин у суспільстві.

Питання публічного аудиту як одного з інструментів соціальної безпеки широко досліджується іноземними вченими, такими як Бовенс (Bovens et al., 2014) та Пауер (1999). Професори П. Шпан, Ж. Марку та Дж. Барбер разом з Директоратом з питань демократичних інститутів Генерального директорату з питань демократії та політичних справ розробили Політичні рекомендації щодо вдосконалення зовнішнього аудиту місцевих бюджетів в Україні, якими запроваджено як вузьке, так і широке розуміння аудиту, зокрема в широкому розумінні це оцінка організації, системи, продукту, проєкту, події чи особи на відповідність стандартам, а у вузькому аудит стосується фінансових звітів, рахунків – загалом фінансового керівництва.

Дедалі більше зацікавленості в дослідженні публічного аудиту виникає в українських учених. Останні наукові розвідки частіше підкреслюють, що публічний аудит є одним із провідних інструментів забезпечення прозорості та підвищення результативності систем публічного управління. Т. Шестаковська акцентує увагу на тому, що публічний аудит виконує критичні функції: оцінює ефективність і дієвість управлінських рішень, забезпечує відкритість і підзвітність влади, запобігає та виявляє шахрайство й корупційні практики, а також сприяє вдосконаленню управлінських процедур (Шестаковська, 2023). У дослідженнях Н. Обушної та Д. Фундовної роль аудиту розглядається крізь призму здатності системи публічного управління адаптуватися до нових викликів, особливо в умовах криз та глобальної турбулентності (Обушна, 2015; Обушна, & Фундовна, 2023). Наголошується, що публічний аудит не обмежується виявленням дисфункцій державних інституцій, а виступає дієвим інструментом формування стратегій модернізації управлінської системи.

Н. Обушна визначає "публічний аудит" як систему відкритого зовнішнього аудиту діяльності органів публічної влади з питань дотримання / розвитку суспільних цінностей та управління суспільними ресурсами, що здійснюється незалежними інститутами на замовлення / за участю суб'єктів громадянського суспільства, які порізному взаємодіють з владними структурами з метою забезпечення законної, ефективної, результативної та прозорої їхньої діяльності та вироблення рекомендацій щодо модернізації державного управління (Обушна, 2016).

Визначення, закладене в документах INTOSAI, найближче відповідає поняттю публічного аудиту (*public-sector auditing/public audit*), воно міститься в допоміжному документі "Ключові концепції аудиту державного сектору" ("Key concepts of public-sector auditing"), де викладені ключові поняття з ISSAI 100 – аудит у державному секторі можна охарактеризувати як систематичний процес об'єктивного отримання та

оцінювання доказів з метою визначення того, наскільки інформація або фактичний стан відповідають установленим критеріям. Аудит у державному секторі сприяє створенню належних умов і зміцненню очікувань щодо того, що органи державного сектору та державні службовці виконуватимуть свої функції ефективно, результативно, етично та відповідно до чинних законів і нормативних актів. Він забезпечує законодавчі та контрольні органи, осіб, наділених управлінськими повноваженнями, а також громадські незалежними й об'єктивними оцінками щодо належного управління та результативності реалізації державної політики, програм чи операцій (Key concepts of..., 2023).

У свою чергу, соціальна безпека задає основу для рішень у публічній політиці, оскільки демонструє, як інститути й правові механізми захищають життєво важливі інтереси індивіда й суспільства. Вона розглядається у взаємодії рівнів "особа – суспільство – держава" і спирається на функціонування підзвітності та контролю.

У цій логіці публічний аудит – це демократичний інструмент, що перевіряє законність, ефективність і результативність використання публічних ресурсів та обумовлює формування політики соціальної безпеки.

За підходом В. Гошовської, "соціальна безпека як людини, так і суспільства визначається зрілістю соціальних відносин у суспільстві, станом соціального захисту та рівнем соціальної безпеки у суспільстві". Соціальна безпека визначається нею як "гарантована правова та інституційна захищеність життєво важливих соціальних інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також як похідна від зрілості соціальних відносин і стану соціального захисту" (Гошовська та ін., 2007).

Це визначення підкреслює комплексний характер соціальної безпеки. Вона не обмежується лише матеріальними чи законодавчими аспектами, а охоплює глибокі соціальні взаємодії, які характеризують суспільну зрілість, рівень доступності соціальних гарантій і загальну стійкість соціальної структури.

Наголошується на важливості трьох ключових компонентів:

- зрілості соціальних відносин – тобто рівні соціальної згуртованості, довіри й взаємодії серед різних верств суспільства;
- стані соціального захисту – наявності інституцій, структур і механізмів, які реально захищають громадян;
- загальному рівні соціальної безпеки як інтеграції матеріальних, правових, інституційних аспектів, що утворюють безпечне середовище на всіх рівнях (Гошовська та ін., 2007).

Як бачимо, В. Гошовська підходить до поняття комплексно, поєднуючи соціальну зрілість із системами захисту як взаємно доповнювальними складниками справжньої безпеки громадян та суспільства, визначає соціальну безпеку як стан гарантованої правової та інституційної захищеності життєво важливих соціальних інтересів особи і суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз, що підкреслює необхідність належного функціонування як нормативно-правових, так і організаційних механізмів.

У свою чергу, публічний аудит – це незалежна професійна оцінка законності, ефективності та результативності управлінських рішень і витрачання публічних коштів, спрямована на підзвітність, прозорість і підвищення якості врядування.

Із сучасних досліджень убачається, що публічний аудит виконує щонайменше п'ять функцій: 1) оцінювальну (ефективність / результативність програм); 2) запобіжну

(антифрод, антикорупція); 3) коригувальну (рекомендації політики та менеджменту); 4) легітимізаційну (довіра громадян); 5) навчальну (поширення кращих практик) (Обушна, 2015; Шестаковська, 2023).

В умовах криз і глобальної нестабільності аудит також відіграє адаптаційну роль, допомагаючи налаштувати системи до нових ризиків і невизначеності.

Практика доводить, що якісний аудит здатен змінювати результати для людей, а саме:

- соціальні програми та адресність: аудити виявляють помилки таргетування, дублювання виплат, слабкі критерії потреби – це приводить до перерахунку правил і підвищення охоплення вразливих груп;
- охорона здоров'я і закупівлі: огляди ефективності закупівель та логістики (ліки, обладнання) знижують втрати і підвищують доступність послуг, особливо на місцевому рівні;
- пенсійні та страхові механізми: аудит вказує на структурні дефіцити, стимулює параметричні зміни та цифровізацію адміністрування, що посилює фінансову стійкість системи соціального захисту;
- антикорупційні ефекти: системні рекомендації щодо внутрішнього контролю, прозорості та відкритих даних зменшують корупційні ризики і зміцнюють довіру до інституцій.

Говорячи про взаємозв'язок публічного аудиту та соціальної безпеки ми простежили причинно-наслідковий ланцюг, який має такий вигляд: *аудит* → *виявлення ризиків / неефективностей* → *управлінські рішення* → *корекція програм* → *підвищення захищеності населення*.

Отже, публічний аудит формує матеріальні (економічність, результативність) та інституційні (підзвітність, прозорість) передумови соціальної безпеки.

За інтегрованого бачення рівнів "особа – суспільство – держава" аудит виступає механізмом зв'язку між дотриманням фінансових правил і бажаними соціальними результатами – доступом, справедливістю та стійкістю.

Розгортаючи цей ланцюг, варто підкреслити, що різні види аудиту – фінансовий, комплаєнс і аудит ефективності – впливають на соціальну безпеку різними механізмами. Фінансовий аудит зменшує втрати від шахрайства, забезпечуючи ресурсну базу програм (економічність); аудит відповідності вирівнює практики застосування норм і критеріїв доступу (справедливість); аудит ефективності тестує "теорію змін" програм, допомагаючи переробляти правила таргетування, стандарти послуг і управлінські процеси (результативність).

Рекомендації аудиту зазвичай стосуються: (а) перепроектування критеріїв і процедур (наприклад, інтеграція реєстрів для зменшення помилок включення / виключення); (б) зміцнення внутрішнього контролю (розмежування повноважень, ризик-реєстри, карти процесів); (в) підвищення прозорості (публічні звіти, відкриті дані, індикатори доступу) – і саме через ці зміни досягаються соціальні результати.

Ефект аудиту є кумулятивним, якщо вибудовано повний цикл: *діагностика* → *управлінська реакція* → *впровадження* → *моніторинг* → *повторна перевірка*.

Згідно з міжнародними стандартами аудиту публічного сектору (ISSAI 3000; OECD Public Governance Reviews), системний *follow-up* рекомендацій (дорожні карти, відповідальні, строки, моніторинг виконання) перетворює аудиторські звіти на інструмент управлінських змін. У вітчизняних дослідженнях підкреслюється, що підзвітність і вдосконалення механізмів внутрішнього контролю сприяють зміцненню довіри

до інститутів і покращенню доступності та якості соціальних послуг (Обушна, 2015; Сидорчук, 2018; Шестаковська, 2023).

В умовах криз і високої невизначеності (воєнний стан, шоки на ринку праці, епідемії) аудити виконують адаптаційну функцію: швидко виявляють вузькі місця, пропонують ризик-пропорційні контролю та режим "пост-події" перевірок, що дозволяє зберігати баланс між оперативністю рішень і належним контролем. Водночас інтеграція цифрових інструментів (перехресні перевірки реєстрів, аналітика ризиків, трекинг виконання рекомендацій) забезпечує точність таргетування, скорочує дублювання виплат і підвищує стійкість системи соціального захисту до зловживань і шоків.

Водночас публічний аудит не є єдиним інструментом забезпечення соціальної безпеки. До комплексу таких інструментів належать: система соціального захисту і соціального страхування, державний нагляд за дотриманням трудових прав, моніторинг і прогнозування соціально-економічних ризиків, антикорупційні механізми, державний фінансовий контроль, розвиток інститутів громадянського суспільства та медіаконтролю.

Інструментами, що доповнюють публічний аудит та є комплексом забезпечення соціальної безпеки, є:

- соціальний захист і страхування (пенсійні, медичні, допомоги за безробіттям);
- регулювання ринку праці та активні програми зайнятості;
- боротьба з бідністю, адресні трансферти, соціальні стандарти;
- антикорупційні та комплаєнс-механізми, внутрішній контроль у публічному секторі;
- моніторинг ризиків і стратегічне планування (оцінювання соціальних ризиків, демографічні прогнози) (Вінічук, & Марушко, 2018).

Ці інструменти доповнюють аудит, а не замінюють його, оскільки без незалежного оцінювання складно забезпечити належну підзвітність та корекцію політик.

У сталих демократіях публічний аудит є органічною частиною системи стримувань і протигав та контролю доцільності бюджетних витрат. Його вплив виявляється у зростанні відкритості бюджету, поліпшенні якості державних програм і зміцненні довіри громадян. Для України значущість аудиту посилюється через воєнні й післявоєнні виклики, завдання відбудови, євроінтеграційний курс та обмежені ресурси: кожна витрачена гривня має давати вимірюваний соціальний ефект. Національні наукові й практичні напрацювання у сферах соціальної політики, бідності, нерівності та ринку праці створюють основу для узгодження аудиту з досягненням соціальних цілей.

Перспективи вдосконалення публічного аудиту у сфері соціальної безпеки України узгоджуються з міжнародними стандартами та практиками INTOSAI, OECD, SIGMA та World Bank. Передусім вони полягають у:

- зміщенні фокусу на аудит ефективності (результативність / вплив), а не лише відповідність формальним нормам – насамперед у великих соціальних програмах;
- формуванні єдиної дата-екосистеми через інтеграцію реєстрів отримувачів, використання відкритих даних та ризик-орієнтованої аналітики для таргетування і виявлення зловживань;
- посиленні методології аудиту й компетентностей аудиторів, включно з упровадженням IT-аудиту та *risk-based* підходів;

- сталому *follow-up* з обов'язковим виконанням рекомендацій, дорожними картами, публічним моніторингом та парламентським наглядом;

- широкій участі громадян через інституціоналізацію механізмів зворотного зв'язку користувачів послуг та громадського контролю;

- синергії з іншими інструментами: погодженні аудиту з політикою соціального захисту, ринку праці та антикорупційними інструментами для спільних цілей (ISSAI 3000; OECD, 2020; SIGMA, 2022; World Bank, 2021; OECD, 2021; INTOSAI GOV 9100).

Така трансформація зміцнює підзвітність, підвищує довіру до інституцій і забезпечує більш стійкі результати соціальної політики.

Для зрілих демократій публічний аудит є невід'ємною складовою частиною системи стримувань і протигав та інструментом "value for money", що поєднує бюджетну дисципліну з відчутними соціальними результатами – доступністю, справедливістю та стійкістю послуг. Саме завдяки незалежності, ризик-орієнтованості та прозорості аудиторські інститути підсилюють довіру громадян, забезпечують підзвітність уряду і пришвидшують навчання системи на власних помилках.

Зокрема, підхід "value for money" активно використовується Великою Британією – Національна аудиторська служба (National Audit Office) зосереджується на оцінюванні ефективності витрат державних коштів через критерії економності, ефективності та результативності. Завдяки цьому підходу результати аудиту регулярно сприяють коригуванню соціальних програм, знижуючи адміністративні витрати, підвищуючи адресність допомоги. У звіті Національної аудиторської служби 2018 року зазначено, що впровадження системи цифрової звітності дало змогу зекономити понад 1,3 млрд фунтів стерлінгів і скоротити помилки у витратах (Rolling out Universal Credit, 2018).

Канада впроваджує аудит у політичний цикл прийняття рішень. Офіс генерального аудитора Канади (Office of the Auditor General of Canada) здійснює аудит ефективності, який має не лише діагностичний, а й освітній ефект – формує компетентність державних органів у сфері оцінювання ризиків та управління. Ключова ознака канадського підходу – інтеграція аудиту в політичний процес – формує "культуру коригування" політик, посилюючи ефективність управлінських рішень. Зокрема, аудит програми Employment Insurance (2020) виявив недосконалість у механізмах підтримки тимчасово безробітних, що призвело до перегляду критеріїв доступу та посилення соціальної адресності (Fall Reports of..., 2020).

Швеція здійснює парламентський контроль через Шведську національну аудиторську службу (Riksrevisionen), яка є незалежним органом, підзвітним парламенту, та здійснює контроль ефективності використання публічних коштів. Її діяльність охоплює фінансові перевірки, аудит відповідності та аудит результативності. Щодо соціальної політики, то аудиторська служба проводить перевірки, що стосуються зайнятості населення, рівня бідності, гендерної рівності та доступу громадян до соціальних послуг. Результати таких аудитів використовуються для ухвалення владних рішень і вдосконалення державних програм соціального захисту. Наприклад, уряд Швейцарії погодився збільшити фінансування інтеграції біженців після проведеного аудиту (Positive report for..., 2018).

Потреба України в розвитку системи публічного аудиту є виключно актуальною. Війна, післявоєнне

відновлення, обмеженість ресурсів і курс на євроінтеграцію висувають підвищені вимоги до обґрунтованості кожної бюджетної гривні та прозорості управлінських рішень. Публічний аудит стає ключовим інструментом забезпечення ефективного використання публічних коштів і спроможності соціальної держави виконувати свої зобов'язання – охоплювати вразливі групи населення, підвищувати адресність допомоги та фінансову стійкість системи соціального захисту.

Дискусія і висновки

Уточнюючи зміст понять "соціальна безпека" та "публічний аудит", зазначаємо, що соціальна безпека як складана, багатовимірна категорія охоплює не лише матеріальну захищеність населення, але й якість інститутів, управлінських процесів і політик, спроможних реагувати на ризики, забезпечувати довіру суспільства та гарантувати справедливий доступ до соціальних прав. Публічний аудит відіграє у цьому ключову роль, оскільки забезпечує своєчасне виявлення неефективностей та порушень, підвищує прозорість та стимулює управлінські та політичні коригування у напрямки соціальних результатів.

Публічний аудит підсилює цю якість через підзвітність, прозорість і виправлення неефективностей, безпосередньо впливаючи на охоплення, справедливість та стійкість соціальних програм.

Існує прямий функціональний зв'язок між інструментами публічного аудиту й рівнем соціального добробуту населення. Ефективний аудит сприяє збереженню бюджетних ресурсів і цільовому спрямуванню суспільних витрат, що в умовах війни та відбудови набуває особливої ваги. За його допомогою держава може не лише мінімізувати втрати, а й забезпечити максимальну результативність соціальних програм, включаючи охоплення вразливих груп, скорочення бідності та підтримку людського капіталу.

Аналіз досвіду демократичних країн демонструє, що публічний аудит є складовою частиною системи стримувань і противаг, забезпечуючи не лише фінансовий контроль, а й сприяючи формуванню довіри до влади, підвищенню легітимності управлінських рішень і зміцненню культури підзвітності. Це підтверджує доцільність переходу України від "контролю заради контролю" до аудиту як механізму творення суспільної цінності. Взаємозв'язок між публічним аудитом і соціальною безпекою полягає у тому, що ефективний публічний аудит забезпечує спрямування коштів на реалізацію соціально значущих програм, запобігає їх розкраданню чи нецільовому використанню, а отже, створює матеріальні та організаційні передумови для зміцнення соціальної безпеки.

Водночас до комплексу забезпечення соціальної безпеки належать також і інші інструменти, які доповнюють публічний аудит, а саме: соціальний захист і страхування, регулювання ринку праці, програми боротьби з бідністю, адресні трансферти, соціальні стандарти – антикорупційні та комплаєнс-механізми, моніторинг ризиків і стратегічне планування.

Для зрілих демократій і для України публічний аудит слугує механізмом конвертації ресурсної дисципліни в суспільну цінність. Його актуальність зумовлена здатністю зменшувати неефективні витрати, покращувати таргетування і відновлювати довіру громадян. Перспективи в Україні пов'язані з розбудовою публічного аудиту результативності, об'єднанням реєстрів і даних, сталістю виконання рекомендацій та інклюзивним громад-

ським і парламентським наглядом. Упровадження цих кроків поєднає імперативи відбудови й інтеграції до ЄС із ключовою функцією соціальної держави – забезпеченням захисту людини і спільноти.

Водночас аудит не є ізольованим інструментом, його вплив стає результативним лише за умови синергії з іншими елементами забезпечення соціальної безпеки, а саме: ефективною соціальною політикою, регулюванням ринку праці, інституціями соціального страхування, антикорупційними механізмами, стратегічним прогнозуванням соціальних ризиків. Тому його розвиток має відбуватися у взаємодії з модернізацією всієї системи соціального захисту та управління людським добробутом.

Внесок авторів: Валентина Гошовська – концептуалізація теоретичних засад дослідження і структурування статті; Юлія Шестакова – узагальнення та аналіз зібраних матеріалів, підготування висновків.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Вінічук, М. В., & Марушко, Н. С. (2018). Місце соціального аудиту в системі соціальної безпеки. *Соціально-правові студії*, 1(1), 148–157. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1631/1/23Вінічук%2C%20Марушко.pdf>
- Гнибіденко, І. Ф., Колот, А. М., & Новікова, О. Ф. (Ред.). (2006). *Соціальна безпека: Теорія та українська практика*. Київський національний економічний університет.
- Гошовська, В. А. (2003). Соціальна домінанта національної безпеки. *Стратегічна панорама*, 2, 94–99.
- Гошовська В. А., Ільчук Л. І. & Баранова Н. П. (2007). *Соціальна держава: Український вибір*. Центр перспективних соціальних досліджень, М-во праці та соц. політики, НАН України.
- Давидюк, О. О. (2002). *Соціальна безпека: Проблеми теоретичного аналізу та побудови системи показників*. Абрис.
- Іляш, О. І. (2011). Системна парадигма соціальної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії. *Механізм регулювання економіки*, 2, 23–32. <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5783bf66-b04b-440b-b0a8-172a4ac9f37d/content>
- Колот, А. М., & Новікова, О. Ф. (Ред.). (1997). *Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи їх вирішення*. ДУ Інститут економіки і прогнозування НАН України
- Коваль, О. П. (2016). Семантика та сутність терміна "соціальна безпека". *Стратегічні пріоритети*, 2(39), 58–65.
- Лібанова, Е. М., & Палій, О. М. (2004). *Ринки праці та соціальний захист*. Основи.
- Новікова, О. Ф., Сидорчук, О. Г., Панькова, О. В., Шамілева, Л. Л., Шастун, А. Д., Касперович, О. Ю. & Хандій, О. О. (2018). *Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки*. (О. Ф. Новікова, Ред.). Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління.
- Обушна, Н. І. (2015). Публічний аудит як модернізаційний механізм державного управління в Україні. *Державне управління: Теорія та практика*, 1, 41–48.
- Обушна, Н. І. (2016). Публічний аудит: Поняття та сутність. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 4(31), 21–29. <https://surf.lu/esrhui>
- Обушна, Н. І., & Фундовний, Д. (2023). Інноваційність публічного аудиту в умовах модернізації публічного управління. *Наукові перспективи*, 7(37), 243–256. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37))
- Сидорчук, О. Г. (2018). *Соціальна безпека: Державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення*. Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління.
- Скрипнюк, О. В., & Тихий, В. П. (2002). Соціальна держава і проблеми забезпечення соціальної безпеки. *Вісник Конституційного Суду України*, 2, 42–49. <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/21.02.2002-2.pdf>
- Скуратівський, В., & Ліндюк, О. (2011). Соціальна безпека українського суспільства та шляхи її забезпечення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 3, 194–204.
- Сташків, Б. І. (2007). Соціальна безпека як інститут права соціального захисту населення. *Актуальні проблеми держави і права*, 30, 32–36. <http://www.apdp.in.ua/v30/07.pdf>
- Шестаковська, Т. (2023). Публічний аудит як інструмент забезпечення прозорості механізмів державного управління. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*, 1(79), 124–129. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.1.19>

Bovens, M., Goodin, R. E., & Schillemans, T. (Eds.). (2014). *The Oxford handbook of public accountability*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199641253.001.0001>

Fall Reports of the Auditor General of Canada. (2020). Office of the Auditor General of Canada. <https://surl.li/gaodhp>

Key concepts of public-sector auditing. (2023). INTOSAI Professional Standards Committee. <https://surl.li/ccqrcmpf>

Positive report for refugee integration packages. (2018, October 3). SWI. <https://surl.li/vlhitr>

Power, M. (1999). *The audit society: Rituals of verification* (2nd ed.). Oxford University Press.

Rolling out Universal Credit. (2018, 15 June). National Audit Office. <https://www.nao.org.uk/reports/rolling-out-universal-credit/>

The role and functions of the centre of government in the European. (2023). *SIGMA Papers*, 67. [https://one.oecd.org/document/GOV/SIGMA\(2023\)2/en/pdf](https://one.oecd.org/document/GOV/SIGMA(2023)2/en/pdf)

References

Bovens, M., Goodin, R. E., & Schillemans, T. (Eds.). (2014). *The Oxford handbook of public accountability*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199641253.001.0001>

Davydiuk, O. O. (2002). *Social security: Problems of theoretical analysis and construction of an indicator system*. Abris [in Ukrainian].

Fall Reports of the Auditor General of Canada. (2020). Office of the Auditor General of Canada. <https://surl.li/xwcyrm>

Hnybidenko, I. F., Kolot, A. M., & Novikova, O. F. (Eds.). (2006). *Social security: Theory and Ukrainian practice*. Kyiv National University of Economics [in Ukrainian].

Hoshovska, V. A. (2003). The social dominant of national security. *Strategic Panorama*, 2, 94–99 [in Ukrainian].

Hoshovska, V. A., Ilchuk, L. I. & Baranova, N. P. (2007). *The social state: The Ukrainian choice*. CPSPD Center for prospective social research of the Ministry of social policy of Ukraine and the National academy of sciences of Ukraine [in Ukrainian].

Ilyash, O. I. (2011). System paradigm of social security at different levels of the social hierarchy. *Mechanism of Economic Regulation*, 2, 23–32 [in Ukrainian]. <https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5783bf66-b04b-440b-b0a8-172a4ac9f37d/content>

Key concepts of public-sector auditing. (2023). INTOSAI Professional Standards Committee. <https://surl.li/cokbwk>

Kolot, A. M., & Novikova, O. F. (Eds.). (1997). *Social security: Organizational and economic problems and ways of solving them* Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine [in Ukrainian].

Koval, O. P. (2016). Semantics and essence of the term "social security". *The Strategic Priorities*, 2(39), 58–65 [in Ukrainian].

Libanova, E. M., & Palii, O. M. (2004). *Labour market and social protection*. Osnovy [in Ukrainian].

Valentyna HOSHOVSKA, DSc (Polit.), Prof.
ORCID ID: 0000-0002-3011-4450
e-mail: valentynahoshovska@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Yuliia SHESTAKOVA, PhD
ORCID ID: 0000-0003-1060-4521
e-mail: shestakova_yuliia@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

PUBLIC AUDIT AS ONE OF THE INSTRUMENTS OF THE STATE'S SOCIAL SECURITY

Background. In the current context of global instability and wartime challenges, social security acquires particular significance as a priority of state policy. Public audit serves as an instrument for enhancing government accountability, ensuring the efficient use of public resources, and reducing corruption risks.

Methods. The research methodology is based on a combination of structured literature review, problem-oriented synthesis, and analysis of practical audit cases in the field of social policy. Legal analysis, comparative method, and structural-functional approach were applied.

Results. Based on the analysis of Ukrainian and international studies, the essence of both categories has been clarified, and the functions of public audit (evaluative, preventive, corrective, legitimizing, and educational) have been identified. Its relationship with other instruments of social security – the system of social protection and insurance, labor market regulation, poverty reduction programs, anti-corruption mechanisms, and socio-economic risk monitoring – has been revealed. The implementation of audit recommendations has been shown to improve the targeting of social programs, expand coverage of vulnerable groups, reduce resource losses, and strengthen fiscal sustainability, provided there is interoperability of information systems and institutionalization of the follow-up mechanism. Under conditions of war, reconstruction, European integration reforms, and resource scarcity, performance auditing, registry integration, IT audit development, and public monitoring of recommendations gain special importance for Ukraine. A set of measures is proposed: shifting the focus toward performance, creating a unified data ecosystem, enhancing standards and competencies, ensuring mandatory parliamentary oversight of audit recommendations, and synchronizing audit procedures with expenditure reviews and anti-corruption strategies.

Conclusions. Public audit is a strategic instrument for ensuring social security that enhances government accountability and transparency. For Ukraine, the development of performance auditing, institutionalization of civic control, and mandatory parliamentary oversight are critically important. These measures will strengthen citizens' trust in institutions and ensure the resilience of social policy during wartime and post-war recovery.

Keywords: public audit, social security, accountability, anti-corruption mechanism, follow-up mechanism, transparency.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.

Novikova, O. F., Sydorchuk, O. H., Pankova, O. V., Shamileva, L. L., Shastun, A. D., Kasperovych, O. Yu., & Khandii, O. O. (2018). *The state and prospects of social security in Ukraine: Expert assessments* (O. F. Novikova, Ed.). Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration [in Ukrainian].

Obushna, N. I. (2015). Public audit as a modernization mechanism of public administration in Ukraine. *Public Administration: Theory and Practice*, 1, 41–48 [in Ukrainian].

Obushna, N. I. (2016). Public audit: Concept and essence. *Public Administration and Local Self-Government*, 4(31), 21–29 [in Ukrainian]. <https://surl.li/esrhui>

Obushna, N. I., & Fundovnyi, D. (2023). Innovativeness of public audit under modernization of public administration. *Scientific Perspectives*, 7(37), 243–256 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7\(37\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-7(37))

Positive report for refugee integration packages. (2018, October 3). SWI. <https://surl.li/hsundk>

Power, M. (1999). *The audit society: Rituals of verification* (2nd ed.). Oxford University Press.

Rolling out Universal Credit. (2018, 15 June). National Audit Office. <https://www.nao.org.uk/reports/rolling-out-universal-credit/>

Shestakovska, T. (2023). Public audit as a tool for ensuring transparency of public administration mechanisms. *State and Regions. Series: Public Administration and Administration*, 1(79), 124–129 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.1.19>

Skrypniuk, O. V., & Tykhyi, V. P. (2002). The social state and problems of ensuring social security. *Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine*, 2, 42–49 [in Ukrainian]. <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/21.02.2002-2.pdf>

Skurativskiy, V., & Lindyuk, O. (2011). Social security of Ukrainian society and ways of its provision. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 3, 194–204 [in Ukrainian].

Stashkiv, B. I. (2007). Social security as an institution of the law of social protection. *Actual Problems of the State and Law*, 30, 32–36 [in Ukrainian]. <http://www.apdp.in.ua/v30/07.pdf>

Sydorchuk, O. H. (2018). *Social security: State regulation and organizational-economic support*. Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration [in Ukrainian].

The role and functions of the centre of government in the European. (2023). *SIGMA Papers*, 67. [https://one.oecd.org/document/GOV/SIGMA\(2023\)2/en/pdf](https://one.oecd.org/document/GOV/SIGMA(2023)2/en/pdf)

Vinichuk, M. V., & Marushko, N. S. (2018). The place of social audit in the system of social security. *Social and Legal Studies*, 1(1), 148–157 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2018-1-148-157>

Отримано редакцією журналу / Received: 02.10.25

Прорецензовано / Revised: 17.11.25

Схвалено до друку / Accepted: 25.11.25